

Vammaisneuvoston lausunto sosiaalihuoltolain mukaisista liikkumisen tuen myöntämisperusteista

Uuden vammaispalvelulain (675/2023) mukaan sosiaalihuoltolaki on ensisijainen sovellettava laki ja vammaispalvelulakia sovelletaan toissijaisesti. Myöntämisperusteet eivät ole käyneet vammaisneuvostossa. Vammaisneuvosto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta jälkikäteen, mutta toteaa, että valmisteluvaiheen kuuleminen olisi ollut lain tarkoituksen mukaista.

Keskeisin ristiriita koskee asumismuotoon perustuvaa poissulkua. Asiakirjassa rajataan palvelun ulkopuolelle laitoshoidossa ja ympärivuorokautisessa palveluasumisessa olevat henkilöt, vaikka sosiaalihuoltolaki ei sisällä tällaista yleistä kieltoa. Palvelun myöntämisen tulee lain mukaan aina perustua yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin, eikä automaattisiin kategoriisiin rajauksiin. On myös huomioitava, että joillekin henkilöille niin sanottu ”laitosasuminen” on oma, pitkäaikainen ja vuosikymmeniä kestänyt koti.

Asiakirjassa korostetaan palvelun harkinnanvaraisuutta ja sitä, ettei palveluun ole subjektiivista oikeutta. Tämä on sinänsä oikein, mutta se esitetään tavalla, joka käytännössä heikentää viranomaisen perustelu- ja arviointivelvollisuutta. Harkinnanvaraisuus ei poista velvollisuutta tehdä tapauskohtaista harkintaa eikä oikeuta yleisiin tai automaattisiin kieltoihin.

Lisäksi dokumentissa palvelun tavoite; kotona asumisen tukeminen, on muutettu tosiasialliseksi myöntämisedellytykseksi. Lain tasolla kyse on kuitenkin ensisijaisesta painotuksesta, ei ehdottomasta tai rajaavasta kriteeristä, jolla palvelu voidaan evätä.

Taloudellisen tarveharkinnan osalta asiakirjassa asetetaan kiinteät euromääräiset tulo- ja varallisuusrajat, joita sovelletaan käytännössä poissulkevin. Sosiaalihuoltolaki edellyttää kuitenkin yksilöllistä kokonaisharkintaa, ei automaattisia tulokynnyksiä.

Kokonaisuutena myöntämisperusteet sisältävät sisäisiä ristiriitoja, kaventavat lain soveltamisalaa ja luovat hallintokäytäntöjä, joille ei ole suoraa lakiperustaa. Tämä heikentää päätösten lainmukaisuutta ja lisää riskiä oikaisuvaatimuksiin ja muutoksenhakuun. Tarkoituksenmukaista olisi tarkentaa ja täsmentää ohjeita niin, että tulokinnannavaraisuutta ei pääse missään tilanteissa esiintymään.

Lisäksi myöntämisperusteiden s.9 mainitaan eläkkeensaajan hoitotuki. Oikea termi on eläkettä saavan hoitotuki.